

INDENRIGSMINISTERIET

BELARUS (88)

34

Folketingets Retsudvalg
Folketinget
Christiansborg
1240 København K

Dato: 18 JUNI 1998
Kontor: 2.U.
J. nr.: 1998/7321-97
Sagsbeh.: CGR

./ Under henvisning til udvalgets brev af 29. april 1998 (Alm. del – bilag 183) følger hermed i 80 eksemplarer besvarelse af spørgsmål nr. 188.

Thorkild Simonsen

Hans B. Thomsen
/Hans B. Thomsen

INDENRIGSMINISTERIET

Dato:

Kontor:

2.U.

J. nr.:

1998/7321-97

Besvarelse af spørgsmål nr. 188 stillet af Folketingets udvalg til indenrigsministeren den (29. april 1998 (Alm. Del – bilag 183).

Spørgsmål:

"Hvad kan ministeren, på baggrund af henvendelsen af 17. april 1998 fra J. J. Bolvig, Løkken, oplyse om den seneste udvikling i Hviderusland, jf. alm. del - bilag 182".

Svar:

Indenrigsministeren har til brug for besvarelsen anmodet Flygtningenævnet og Udenrigsministeriet om en udtalelse.

Flygtningenævnet har i den anledning oplyst følgende:

"Asylansøgninger behandles konkret og individuelt i nævnet på grundlag af asylansøgerens egne oplysninger om den forfølgelse, som den pågældende angiver at have været udsat for i hjemlandet. Disse oplysninger sammenholdes ved asylvurderingen med den baggrundsviden om forholdene i den pågældendes hjemland, som nævnet er i besiddelse af.

Flygtningenævnet modtager og tilvejebringer løbende baggrundsoplysninger fra en række forskellige myndigheder og organisationer, herunder Udenrigsministeriet, Udlændingestyrelsen, Dansk Flygtningehjælp, Amnesty International mv.

Flygtningenævnet vurderer således i forbindelse med behandlingen af den enkelte sag, om sagen findes tilstrækkeligt oplyst både så vidt angår de konkrete forhold i sagen og generelle baggrundsoplysninger. Såfremt der findes behov for yderligere oplysninger, vil nævnet udsætte sagens behandling med henblik på indhentelse heraf.

Oplysninger om dårlige generelle forhold i hjemlandet kan i medfør af nævnets praksis som udgangspunkt ikke i sig selv begrunde asyl efter udlændingelovens § 7.

For så vidt angår forholdene i Hviderusland har Flygtningenævnet i 1997 og i løbet af 1998 modtaget en lang række oplysninger, der indgår i nævnets baggrundsmateriale. Herved kan følgende materiale nævnes:

- Rapport fra The mission of the Personal Representative of the Chairman in Office of the OSCE to the Republic of Belarus, 15-18 April 1997. Indeholder oplysninger om overholdelsen af demokratiske rettigheder og menneskerettigheder, udøvelse af politivold, undertrykkelse af anderledes tænkende m.v.

- Brev af 7. juli 1997 fra UNHCR i Minsk til Dansk Flygtningehjælp. Indeholder art. 245 og 246 i den hviderussiske straffelov vedrørende en anklagets tilstedeværelse under en retssag.

- Rapport af juli 1997 fra Article 19 og Belarus League for Human Rights: Belarus: Freedom of expression, submission to the UN Human Rights Committee. Indeholder oplysninger om de generelle politiske forhold og krænkelse af menneskerettigheder med særlig vægt på undertrykkelse af pressefrihed og ytringsfrihed.

- Rapport af august 1997 fra Human Rights Watch/Helsinki: Republic of Belarus, Crushing Civil Society. Indeholder oplysninger om den genelle menneskerettighedssituation med særlig vægt på undertrykkelse af ytrings- og pressefrihed, herunder overgreb på journalister, forhold for NGO'er, der arbejder i landet, misbrug af politimagt, herunder i forbindelse med demonstrationer.

- Rapport af september 1997 fra Article 19 og Belarus League for Human Rights: One More Mirror has been Broken, suppression of freedom of expression and media freedom in Belarus. Vedrører den generelle menneskerettighedssituation med særlig vægt på undertrykkelse af ytrings- og pressefrihed

- Country Report on Human Rights Practices for 1997 (det amerikanske Udenrigsministerium) af januar 1998. Indeholder oplysninger om de generelle politiske og menneskeretlige forhold i 1997.

- Udenrigsministeriets notat af 3. marts 1998 vedrørende oppositionspartier i Hviderusland. Indeholder oplysninger om parlamentets sammensætning og de væsentligste politiske partier samt oplysninger om, at menneskerettighedssituationen generelt er forværret.

I perioden 1996 til og med 10. juni 1998 har Flygtningenævnet behandlet syv sager vedrørende statsborgere fra Hviderusland, hvoraf én sag er behandlet i 1996, to sager i 1997 og fire sager i 1998. Det bemærkes, at én af de i 1998 behandlede sager vedrørte den samme asylansøger, hvis sag første gang blev behandlet i nævnet i 1996. Det bemærkes, at Udlændingestyrelsens afgørelse blev stadfæstet ved begge nævnsbehandlinger.

For så vidt angår de fem øvrige sager stadfæstede Flygtningenævnet Udlændingestyrelsens afgørelse i tre sager, mens der blev meddelt opholdstilladelse i medfør af udlændingelovens § 7, stk. 1, i to sager. Disse to sager blev afgjort i henholdsvis februar og maj 1998.

Flygtningenævnet kan i øvrigt oplyse, at der i den konkrete sag er meddelt afslag på asyl i Flygtningenævnet i slutningen af 1995, at der siden er meddelt tre afslag på genoptagelse af sagen, senest i marts 1998, og at der for tiden behandles en fornyet anmodning om genoptagelse af sagen.

I forbindelse med nævnets behandling af genoptagelsesanmodninger indgår det generelle baggrundsmateriale ligeledes i vurderingen af sagen. Herefter vil de seneste oplysninger fra Udenrigsministeriet vedrørende en nærmere beskrivelse af den ved Udenrigsministeriets notat af 3. marts 1998 omtalte forværring i menneskerettighedssituationen i Hviderusland indgå i nævnets vurdering af genoptagelsesanmodningen i den konkrete sag."

Udenrigsministeriet har bl.a. oplyst følgende:

"1. Flere mellemstatslige organisationer, EU, OSCE samt internationale og belarussiske NGO'er beskriver menneskerettighedssituationen i Belarus (tidligere Hviderusland) som kendetegnet ved en stadig forværring. I Belarus bliver NGO'er, oppositionsmedlemmer, medierepræsentanter og andre politisk aktive ofte udsat for repressive overgreb og indskrænkninger i deres frihed. Magten koncentrerer i stigende grad hos præsident Lukasjenko. Det politiske klima i Belarus, hvorunder menneskerettighedssituationen skal vurderes, har siden folkeafstemningen om en ny forfatning i november 1996 været præget af spændinger mellem præsident Lukasjenko og det tidligere parlament (Den øverste Sovjet). Oppositionen er i stigende grad marginaliseret, og præsidenten optræder stadig mere diktatorisk, men er desuagtet fortsat populær.

De internationale reaktioner på udviklingen i Belarus har været omfattende og samstemmigt fordømmende. En undtagelse er dog Rusland, der i adskillige sammenhænge har forsvaret og støttet Belarus og givet udtryk for, at menneskerettighedsproblemerne i Belarus bør betragtes som et indenrigspolitisk og forbigående problem.

Europarådet, hvor Belarus fortsat ikke er medlem (i modsætning til de omliggende lande Rusland og Ukraine), har udsendt flere erklæringer om den bekymrende situation. Som en konsekvens af folkeafstemningen blev Belarus i januar 1997 frataget sin specielle gæstestatus i Europarådets parlamentariske forsamling. Også OSCE har været meget optaget af den forværrede situation i Belarus. Det blev f.eks. konstateret under OSCE's personlige repræsentant, ambassadør Rudolph Thorning-Petersens mission til Belarus i april 1997, at både den udøvende, lovgivende og dømmende magt i stigende grad samles hos præsidenten, der rådgives af et meget indflydelsesrigt Sikkerhedsråd. Et autoritært styre er etableret og virker med stor autoritet og indflydelse. Dette har bl.a. som konsekvens, at alle former for opposition og utilfredshed bliver undertrykt med hård hånd, og at den lovgivende forsamling ikke har reel indflydelse. Efter et stærkt pres fra OECE åbnedes den 27. februar 1998 OSCE's Advisory and Monitoring Group (AMG) i Minsk. Dette har givet anledning til en vis optimisme med hensyn til Belarus' vilje til at indgå i en mere åben dialog med Vesten. EU har siden begyndelsen af 1997 søgt at føre en politisk dialog om forfatningsspørgsmål med Belarus i en trepartsgruppe bestående af medlemmer fra det nye og det gamle belarussiske parlament, jf. nedenfor, regeringen og EU. Belarus' manglende vilje til at forhandle konstruktivt førte den 15. september 1997 til vedtagelse af rådskonklusioner, der fastfros samarbejdet mellem EU og Belarus på alle områder på nær humanitære og regionale projekter samt demokratiseringsprojekter. Arbejdet i trepartsgruppen ville først blive genoptaget, når EU vurderede, at forudsætningerne for at opnå resultater i overensstemmelse med trepartsgruppens mandat var til stede igen. Rådskonklusionerne anførte endvidere i de generelle bemærkninger, at EU anså 1994-forfatningen som den legitime og som det eneste mulige udgangspunkt for drøftelser om forbedringer af forfatningen. jf. nedenfor.

Flere NGO'er har udtrykt stærk bekymring for menneskerettighedssituationen i Belarus. Human Rights Watch, Article 21 og Amnesty International har bl.a. bidraget med en række rapporter.

Fælles for alle de ovenstående organisationer er bekymringen for udviklingen i følgende forhold i Belarus:

- Den nuværende regeringsstruktur
- Dekreter
- Dødsstraf m.v.

- Forsamlingsfriheden

- Presse- og ytringsfriheden

2. Den 24. november 1996 gennemførtes den meget omdiskuterede folkeafstemning om bl.a. forslag til forfatningsændringer fremsat af præsident Lukasjenko. Ændringerne styrker afgørende præsidentens magt og forlænger hans embedsperiode til år 2001. Med forfatningsændringen erstattedes det gamle parlament (Den øverste Sovjet) med et nyt og mindre (Nationalforsamlingen), hvortil præsidenten udpegede sine egne støtter. Der har således ikke været nyvalg til det nye parlament. Forfatningen respekterer ikke europæiske, demokratiske standarder om magtdeling. Folkeafstemningen var præget af en række valgtekniske uregelmæssigheder. Dog var tilslutningen til ændringerne af forfatningen overbevisende: 70,5 procent stemte for præsidentens forslag ifølge de officielle tal.

Der findes adskillige eksempler på, at præsidenten siden folkeafstemningen har brugt sine magtbeføjelser til at lede landet med dekretter. Præsidentens mulighed for at anvende dekretter er ifølge forfatningen begrænset til nødsituationer, men Lukasjenkos fortolkning af forfatningen har medført en udstrakt brug af dekretter. Samtidig har en beslutning om at afkorte den periode, hvor parlamentet er samlet, betydet et stort tidsmæssigt råderum for præsidenten. Nogle af de mest afgørende dekretter, der er vedtaget uden om parlamentet, har vedrørt dødsstraf, bekæmpelse af terrorisme og betingelserne for udøvelse af forsamlingsfrihed.

Præsidenten har begrænset forfatningsdomstolens indflydelse betydeligt, og domstolen har siden forfatningsændringen i 1996 i realiteten været underlagt præsidentens kontrol. Han udnævner bl.a. halvdelen af domstolens medlemmer, inkl. formanden, og har mindsket mulighederne for at indbringe spørgsmål for domstolen.

3. Ved brug af præsidentdekretter er dødsstraffens anvendelse bl.a. blevet udvidet til en voksende kreds af kriminalitetstyper. Behandlingen af fanger og især fanger idømt dødsstraf er generelt set ringe i Belarus. Fængslerne er overfyldte, og tilbageholdelse inden domsprøvelse kan vare op til 18 måneder og kan blive forlænget af den offentlige anklager. I 1997 blev 30 personer dømt til døden. Præsident Lukasjenko benåder stort set ingen. Det er uvist, hvor mange af disse domme, der er blevet eksekveret.

Et dekret om foranstaltninger til bekæmpelse af terrorisme trådte i kraft den 25. oktober 1997. Dekretet betyder, at politiet kan tilbageholde mistænkte i op til 30 dage uden dommerkendelse, når der foreligger beviser for deltagelse i terrorisme eller medlemskab af en kriminel gruppe. Dekretet må ses som en opfølgning af præsidentens udtalelser om behovet for stærkere midler i kriminalitetsbekæmpelsen. Han udtalte sig herom i forbindelse med drabet på et parlamentsmedlem i begyndelsen af oktober 1997.

4. Et meget vidtrækkende dekret (nummer 5) blev udstedt i marts 1997. Det begrænser i vidt omfang forsamlings- og ytringsfriheden i landet. Dette dekret har givet anledning til megen international og national kritik.

De politiske partier er meget svage. Af de 199 valgte kandidater ved det seneste parlamentsvalg angav hele 95 ikke at tilhøre et parti. Den nuværende ledelse kan heller ikke identificeres med et politisk parti. Partierne mangler folkelig opbakning, en reel græsrodsaktivitet samt alternative politikker, der er troværdige.

Den mest åbenlyse form for indgreb over for partiledere og andre politisk aktive er arrestationer i forbindelse med demonstrationer og møder. Disse indgreb finder typisk sted med hjemmel i det præ-

sidentielle dekret nummer 5 fra marts 1997, der lægger meget snævre og vanskeligt opfyldelige rammer for gennemførelsen af demonstrationer og massemøder. Anmodning om afholdelse af demonstrationer skal f.eks. være indgivet senest 15 dage, før de finder sted, med angivelse af rute, formål og deltagerantal.

Der foretages vilkårlige arrestationer i Belarus. Arrestationerne bruges politisk, bl.a. til at skræmme dele af det civile samfund. Dette aspekt har været drøftet i EU-kredsen, hvor konkrete eksempler på politisk motiverede arrestationer har tiltrukket megen opmærksomhed. Det gælder bl.a. den tidligere nationalbankdirektør Tamara Vinnikova og digteren Vladimir Adomovitj.

Senest blev to unge (16 og 19 år) medlemmer af partiet Folkefronten idømt hårde straffe, efter at de havde siddet i undersøgelsesarrest i 6 måneder for forholdsvis små forseelser såsom maling af politiske slagord på mure og flagning med det ikke-autoriserede statsflag i forbindelse med en demonstration. De blev idømt henholdsvis 18 måneders fængsel og 18 måneders betinget fængsel. Dommen har fået stor opmærksomhed i EU-kredsen på grund af dens hårdhed i relation til de dømtes alder, den lange undersøgelsesarrest og forseelsens karakter. EU's formandskab udsendte den 27. februar 1998 en erklæring, hvori de belarussiske myndigheder opfordres til at udvise mildhed over for de to unge. Flere NGO'er, bl.a. Belarus League for Human Rights, har ligeledes understreget det politiske aspekt af denne sag.

NGO'erne i Belarus bliver også chikaneret på andre og mere administrative måder. Dette sker bl.a. via pludselige og umotiverede opsigelser af lejekontrakter, uforholdsmæssige høje lejestigninger samt langvarige og hyppige revisionsforløb, der kan munde ud i beskatning af frivillige bidrag. Organisationer, der har oplevet denne statslige chikane er bl.a. Children of Chernobyl, Belarusian Soros Foundation, Belarus League for Human Rights og East-West Center for Strategic Initiative.

På trods af, at præsident Lukasjenko under sin valgkampagne i 1994 lovede at afslutte det daværende statsmonopol på massemedier og den eksisterende politiske censur, er udviklingen siden hans magtovertagelse udelukkende gået i retning af en formindskelse af presse- og ytringsfriheden. Dette konkluderes bl.a. i en rapport udarbejdet i august 1997 af Human Right Watch. Vurderingen deles af en lang række institutioner, bl.a. også i den førnævnte OSCE-mission rapport.

Ytringsfriheden i Belarus præges i høj grad af kontrol. Dette er meget tydeligt inden for pressens område. F.eks. er de fleste organer, der er ansvarlige for udgivning, distribution og udsendelse, statsejede. Journalister, der er kritiske over for det nuværende regime, får ofte nægtet den nødvendige akkreditering og bliver udsat for chikane (Human Rights Watch). Præsidenten indførte endvidere i 1997 et dekret, der stærkt begrænsede mulighederne for at importere og eksportere information. Både nationale og internationale journalister har været udsat for chikane og trusler. Disse forhold bidrager til at mindske mulighederne for en fri og politisk uafhængig presse. NGO'er og oppositionen har ingen reel adgang til de elektroniske medier.

Det dekret, der på den mest afgørende måde har forringet både ytrings- og forsamlingsfriheden, er det omtalte dekret nummer 5 af marts 1997. Dekretet forbyder en lang række bredt definerede aktiviteter såsom at bære plakater og flag med symboler, der ikke er registrerede af staten. Plakater, symboler og emblemer, der har til formål at skade staten, den offentlige orden og borgernes interesser, er ligeledes forbudte. Samtidig begrænser dekretet de områder, hvor demonstrationer kan finde sted, og tillader de lokale myndigheder at begrænse antallet af deltagere.

TV i Belarus er statsejet og støtter præsidenten loyalt. Radioen er ligeledes kontrolleret af præsidentens administration. Der findes ikke en egentlig partipresse i Belarus. Der findes 8 landsdækkende

dagblade, som alle ejes af staten. Præsidenten og regeringen har direkte indflydelse på disse dagblades redaktionelle linie."